

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-62>

УДК 338.1: 339.997

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ

STATE REGULATION OF SMALL BUSINESS DEVELOPMENT

Трегубов Олександр Сергійович

кандидат економічних наук, доцент,
Донецький національний університет імені Василя Стуса (м. Вінниця)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0397-5570>

Клочковська Вікторія Олександрівна

кандидат економічних наук, доцент,
Донецький національний університет імені Василя Стуса (м. Вінниця)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1412-6870>

Клочковський Олександр Владиславович

кандидат економічних наук, доцент,
Донецький національний університет імені Василя Стуса (м. Вінниця)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2839-393X>

Tregubov Oleksandr, Klochkovska Victoria, Klochkovskyi Oleksandr
Vasyl' Stus Donetsk National University, Vinnytsia

Розглянуто теоретичні підходи до сутності державного регулювання малого бізнесу. Досліджено особливості цих процесів в Україні, акцентовано увагу на нормативно-правовому базисі. Визначено основні результати, які отримано в рамках реалізації стратегічних документів. За даними Індексу легкості ведення бізнесу (Doing Business), проаналізовано основні умови, які створено в країні для розвитку малого підприємництва та динаміку таких процесів. Визначено комплекс проблем макроекономічного та макроекономічного характеру, з якими стикаються суб'єкти малого бізнесу. Сформовано пріоритетні напрями державної регуляторної політики, спрямованої на розвиток малого бізнесу, які дозволять активізувати його діяльність, забезпечити зайнятість населення та пом'якшать негативний вплив сучасних викликів на економіку України.

Ключові слова: малий бізнес, державна політика, державне регулювання, макроекономічні показники, соціально-економічний розвиток, національна економіка.

The purpose of the article is to study the specifics of state regulation of small business development and the formation of priority areas of state policy in this area. The attention is focused on the fact that small business affects the main macroeconomic indicators of the socio-economic development of any state, including Ukraine, plays a significant role in increasing its competitiveness. Theoretical approaches to determining the essence of state regulation of small business are considered. It has been proved that the state regulatory policy for the development of small business is complex and is aimed at solving the problems of developing this area and overcoming the negative influences that take place both in this sector and the economy as a whole. The features of state regulation of small business development in Ukraine have been studied. The attention is focused on the regulatory and legal basis, which is formed in order to regulate the interaction between the subjects. The main results achieved within the framework of the implementation of previously adopted strategic documents have been determined. Using the indicators of the Doing Business index in dynamics, the conditions created in the country for the development of small business are analyzed. It was noted that in 2020 Ukraine took 64th place out of 190 countries of the world, having improved its position compared to last year by seven positions, and over the past five – by 32 positions. An analysis of the components of this index made it possible to identify areas in which there is an improvement in the conditions for doing business in the country and an increase in the efficiency of processes. Among the areas that need to be addressed, including with the use of mechanisms of state regulatory policy, such as: «Getting Credit», «Paying taxes» and «Resolving Insolvency» are noted. It is noted that these «bottlenecks» create a number of difficulties that hinder the development of domestic small businesses. A set

of problems of a macroeconomic and macroeconomic nature that such subjects face is determined. Priority directions of the state regulatory policy to promote the development of small businesses have been formed, allowing to intensify its activities, ensure employment of the population and mitigate the negative impact of modern challenges on the economy of Ukraine.

Keywords: small business, government policy, government regulation, macroeconomic indicators, socio-economic development, national economy.

Постановка проблеми. Виконуючи комплекс значних функцій, малий бізнес впливає на основні макроекономічні показники економічного і соціального розвитку будь якої держави, в тому числі і України, відіграє значну роль у зростанні її конкурентоспроможності. Це обумовлено його впливом на стан ринку праці через створення нових робочих місць, вирішення проблеми зайнятості населення та зменшення соціальної напруги; спроможністю адаптуватися до зовнішніх змін, генерувати та запроваджувати інноваційні ідеї; можливістю залучення додаткових інвестицій та підвищення експортного потенціалу країни; здатністю формувати конкурентне середовище, яке стимулює виробництво товарів і послуг.

Підкреслюючи значущість малого бізнесу для розвитку національної економіки слід вказати, що за даними Державної служби статистики, протяг 2011–2020 років частка малих підприємств та фізичних осіб-підприємців в Україні складала близько 99%. Однак, питома вага зайнятих в малому бізнесі коливалась від 34 до 37,4%, забезпечуючи реалізацію продукції на рівні не більш ніж 25,6 % та займаючи в структурі валового внутрішнього продукту (ВВП) лише 13–16 % [1].

Проте, у країнах Європейського Союзу такі суб'єкти є основою національної економіки, складаючи в середньому 99,8%, створюючи більше половини ВВП та надаючи понад 70% від усіх робочих місць у приватному секторі [2].

Акцентуємо увагу на тому, що в державах із розвинутою ринковою економікою розвиток цієї сфери має стратегічне значення та здійснюється на основі ефективної державної соціально-економічної політики, яка передбачає реалізацію комплексу дієвих інструментів щодо регулювання діяльності, стимулювання та підтримки малого бізнесу.

Однак, враховуючи сучасні виклики та проблеми, з якими стикається вітчизняне мале підприємництво, постає ряд питань, які потребують вирішення на державному рівні.

Отже, підвищується значущість формування виваженої державної регуляторної політики в сфері малого бізнесу, спрямованої на розвиток підприємств малих форм госпо-

дарювання та їх підтримку, що сприятиме своєчасному вирішенню сучасних проблем в цій сфері, стимулюватиме економічну активність на внутрішньому ринку, сприятиме структурним змінам в національній економіці, створить додаткові умови для економічного зростання. Це обумовлює актуальність даного дослідження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Базові основи формування державної політики в сфері підприємництва сформовано в працях В. Баумола [3], Е. Ебера та А. Лінка [4], Дж. Стопфорда [5] та інших.

Основні практики та особливості державного регулювання малого бізнесу з врахуванням різних макроекономічних умов, сучасні інструменти, форми і механізми державної підтримки цієї сфери знаходяться в полі зору таких дослідників, як: Р. Баурегард [6], А. Бутенко [7], З. Варналій [8], М. Войнаренко [7], Н. Криштоф [9], Дж. Лопес [6], В. Ляшенко [7], В. Мареніченко [10], Г. Поліщук [11], Г. Чередниченко [12] тощо.

Необхідність регулювання розвитку малого підприємництва, його стимулювання та підтримки визнано на державному рівні, що знайшло відображення у ряді нормативно-правових документів [13–17].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Однак, динамічність соціально-економічного розвитку країн, поява різних викликів світового та національного масштабів потребує додаткового опрацювання та розгляду питання регуляторної діяльності з боку держави в цій сфері, що дозволить своєчасно вирішувати проблеми, з якими стикаються такі суб'єкти господарювання, підтримати та стимулювати їх діяльність.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження специфіки державного регулювання розвитку вітчизняного малого бізнесу та формування пріоритетних напрямів державної політики у цій сфері.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зазначимо, що у науковому дискурсі існують різні підходи до сутності державного регулювання малого бізнесу. Так, в деяких

дослідженнях, в рамках державної підприємницької політики, авторами виокремлюються напрями державного регулювання та підтримки підприємництва [7; 8, с. 29].

В ряді наукових праць державна підтримка розглядається як складова державного регулювання розвитку малого бізнесу «...сукупність організаційних, правових, економічних та інших заходів впливу на розвиток господарської діяльності та вирішення соціальних проблем [9]; «спосіб впливу на суб'єкти господарювання, спрямований на вирішення завдань розвитку... шляхом застосування сукупності інструментів і форм» [11, с. 209].

Акцентуючи увагу на доцільності останнього підходу зазначимо, що державна регуляторна політика розвитку малого бізнесу має комплексний характер та передбачає вирішення ряду завдань, спрямованих на розвинення цієї сфери та подолання негативних впливів, що мають місце як у даному секторі, так і економіці в цілому.

Серед основних з них слід виокремити наступні: формування нормативно-правового підґрунтя; сприяння інноваційному розвитку; залучення до національної економіки вільних економічних ресурсів; адаптація до сучасних тенденцій в національній економіці, глобальних викликів та змін; зменшення зовнішніх негативних впливів суб'єктів малого бізнесу для третіх осіб (наприклад, через контроль якості продукції, дотримання екологічних норм тощо); сприяння у вирішенні проблеми зайнятості, розвитку конкуренції та подоланні територіального і галузевого монополізму; здійснення державного регуляторного впливу на структуру економіки та ефективність окремих видів бізнесу шляхом підтримки суб'єктів підприємництва через скорочення їх витрат або підвищення доходів.

Досліджуючи особливості державної регуляторної політики розвитку малого бізнесу, вважаємо доцільним звернути увагу на нормативно-правовий базис, який сформовано з метою запровадження правил взаємодії між суб'єктами бізнесу.

Важливим етапом в цьому напрямі став Закон України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні», в якому визначено основні напрями державної політики: запровадження спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності для суб'єктів малого підприємництва; залучення таких суб'єктів до виконання соціально-економічних програм; забезпечення державної фінансової підтримки; спрощення

дозвільних процедур та процедур здійснення державного нагляду; організація підготовки і перепідготовки кадрів для суб'єктів малого бізнесу; стимулювання використання новітніх технологій, а також технологій, які забезпечують підвищення якості товарів (робіт, послуг) тощо [13].

Даним документом також визначено цілі, види державної підтримки (фінансової, інформаційної, консультаційної, кадрової), а також повноваження органів влади у сфері підтримки малого підприємництва. Однак, констатуємо, що практична реалізація вказаних положень можлива за умов конкретизації у відповідних програмних документах.

Заслуговує на увагу Стратегія розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року та План заходів її реалізації.

Серед основних результатів, які отримано в рамках реалізації цих документів, слід відзначити наступні: розширення доступу таких суб'єктів до публічних закупівель; запровадження програми державної підтримки «Доступні кредити 5-7-9%»; запуск онлайн платформи «Факторинг Хаб», яка дозволяє підприємцю (постачальнику) подати заявку на участь у публічних закупівлях та отримати пропозиції безрегресного факторингу від банків; перегляд нормативно-правового поля та скасування неактуальних чи економічно недоцільних; запровадження інформаційної підтримки підприємців; створення у закладах вищої освіти тематичних клубів, які сприятимуть розвитку підприємницької культури у студентському середовищі, поширенню стартап-руху серед молоді тощо [16; 17].

Значні стратегічні кроки для розвитку різних галузей та сфер економіки України визначено у затвердженій Урядом «Національній економічній стратегії 2030», яка враховує такі сучасні глобальні тенденції, як цифровізація, «зелена» економіка, розвиток підприємництва та збалансований регіональний розвиток. Слід констатувати, що серед основних векторів розвитку малого бізнесу в державі визначено: розвиток екосистеми підтримки бізнесу; розширення доступу до фінансування; спрощення регуляторного середовища; сприяння доступу на нові ринки. А одним з найважливіших завдань є консолідація державної національної інфраструктури підтримки та розвитку підприємництва.

Досліджуючи особливості державного регулювання розвитку вітчизняного малого

підприємництва, вважаємо доцільним звернути увагу на індекс легкості ведення бізнесу (Doing Business), який щорічно розраховується Світовим банком спільно з Міжнародною фінансовою корпорацією (IFC) (рис. 1).

Так, за результатами 2020 року країна посіла 64 місце зі 190 країн, покращивши свої позиції в порівнянні з минулим роком на сім позицій, а за останні п'ять – на 32 пункти.

Зауважимо, що цей показник не віддзеркалює реальну політичну та соціально-економічну складову. Але ґрунтуючись переважно на існуючому законодавчому базисі, дозволяє оцінити успіхи або «вузькі місця» за певними напрямками державної політики, спрямованої на створення кращих умов для розвитку малого підприємництва (табл. 1).

Аналіз складових даного індексу дозволив констатувати покращення умов ведення бізнесу в країні та підвищення ефективності цих процесів за такими напрямками, як: «Започаткування бізнесу», «Отримання дозволу на будівництво», «Отримання доступу до

електричних мереж», «Реєстрація прав власності», «Захист прав міноритарних акціонерів», «Міжнародна торгівля» та «Виконання контрактів». Серед напрямів, які потребують уваги, в тому числі з застосуванням механізмів державної регуляторної політики, слід виокремити такі: «Отримання кредитів», «Сплата податків» та «Вирішення проблем щодо неплатоспроможності».

Слід вказати, що ці «вузькі» місця спричиняють певні проблеми та перешкоди, які, маючи макроекономічний і макроекономічний характер, гальмують розвиток вітчизняного малого бізнесу. Серед основних з них: негативна динаміка ряду макроекономічних показників, які характеризують тенденції соціально-економічного розвитку країни; недостатньо швидке проведення реформ; посилення міграції в країні, в тому числі трудової; дефіцит зовнішнього фінансування для ключових системних реформ; посилення гібридних загроз національній безпеці України; недосконалість системи оподаткування; відсутність належного законодавчо-норма-

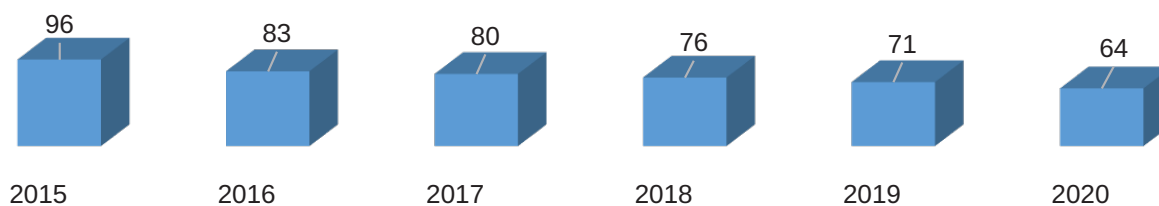

Рис. 1. Місце України у рейтингу за індексом легкості ведення бізнесу

Джерело: сформовано автором за даними [18; 19]

Таблиця 1

Динаміка складових індексу легкості ведення бізнесу

Складові індексу	Кількість балів (0–100) у рейтингу			Темп приросту, %	
	2015	2019	2020	2020 до 2015	2020 до 2019
Започаткування бізнесу	87,35	91,07	91,1	4,29	0,03
Отримання дозволу на будівництво	75,29	76,91	81,1	7,72	5,45
Отримання доступу до електричних мереж	32,65	59,17	62,5	91,42	5,63
Реєстрація прав власності	74,82	69,74	71,3	-4,71	2,24
Отримання кредитів	75,0	75,0	75,0	0	0
Захист прав міноритарних акціонерів	48,33	58,33	68,0	40,7	16,58
Сплата податків	70,33	79,35	78,1	11,05	-1,58
Міжнародна торгівля	53,96	77,62	80,1	48,5	3,2
Виконання контрактів	66,25	63,59	63,6	-4,0	0,01
Вирішення неплатоспроможності	31,17	31,72	31,4	0,74	-1,01

Джерело: складено та розраховано за даними [18; 19]

тивного забезпечення; наявність значних адміністративних бар'єрів на шляху розвитку малого підприємництва; граничність внутрішнього попиту та обмеженість доступу до зовнішніх ринків збуту продукції і участі в державних закупівлях; недостатній рівень державної підтримки; нерозвиненість ринку фінансових джерел, обмежений доступ до фінансових ресурсів, що посилюється низькою інвестиційною активністю в цій сфері, незначною фінансово-кредитною підтримкою і страхуванням ризиків малих підприємств, нестабільністю бюджетного фінансування на різних рівнях програм підтримки; обмежений доступ таких суб'єктів до інновацій та досліджень, що створює технологічні бар'єри для розвитку; організаційні проблеми взаємодії малого бізнесу з ринком і державними структурами; брак професійних навичок та компетенцій деяких керівників; проблеми, пов'язані з дотриманням клієнтами умов контрактів та платіжної дисципліни.

Спираючись на результати досліджень, вважаємо доцільним сформулювати пріоритетні напрями державної регуляторної політики розвитку малого бізнесу, які дозволять активізувати його діяльність, забезпечити зайнятість населення та пом'якшать негативний вплив сучасних викликів на економіку України. А саме:

- сприяння розвитку підприємницької інфраструктури;

- покращення доступу малого бізнесу до фінансування шляхом запровадження новітніх інструментів та диверсифікації джерел. Наприклад, через кредитування небанківськими фінансовими установами; стимулювання фінансових установ до участі у лізингових проектах та сприяння розвитку лізингових компаній; розвиток механізмів самофінансування (кредитні спілки, товариства взаємного страхування);

- створення сприятливих умов для співпраці між суб'єктами малого підприємництва, іншими представниками бізнесу та органами влади; розвиток державно-приватного партнерства на основі використання сучасних інструментів та моделей;

- подальше формування дієвого нормативно-правового базису, спрямованого на розвиток малого підприємництва; розробка відповідних планів та програм з дотриманням принципу узгодженості між ними;

- створення можливостей для участі суб'єктів малого бізнесу у поставках, спрямо-

ваних на задоволення державних, регіональних та місцевих потреб;

- розвиток інноваційної активності в секторі малого підприємництва, в тому числі з використанням податкових стимулів (наприклад, інноваційних податкових кредитів) для реалізації таких проєктів;

- інформаційна підтримка діяльності малого бізнесу; сприяння місцевої влади щодо збуту продукції (наприклад, шляхом проведення виставок-ярмарків);

- надання інформаційно-консультаційної підтримки населенню стосовно започаткування та розвитку власного бізнесу, проведення тренінгів та семінарів; поширення кращих освітніх практик в цій сфері;

- формування (спільно з міжнародними партнерами) програми розвитку спроможності бізнес-об'єднань; створення центрів підтримки бізнесу з фокусом на інновації та виробничу діяльність; запровадження інституту місцевого бізнес-омбудсмена у кожному регіоні.

Висновки. Малий бізнес, впливаючи на основні макроекономічні показники, має стратегічне значення для країни. Його розвиток здійснюється на основі ефективної державної політики, яка має комплексний характер та передбачає вирішення ряду завдань, спрямованих на розвинення цієї сфери та подолання негативних впливів, що мають місце як у даному секторі, так і економіці в цілому. Сьогодні в країні сформовано певний нормативно-правовий базис, та в рамках реалізації стратегічних документів отримано відповідні результати. Так, аналіз динаміки індексу легкості ведення бізнесу дозволив констатувати зростання позицій країни та підвищення ефективності процесів за рядом позицій. Проте, існують напрями, які потребують додаткової уваги. Серед них: «Отримання кредитів», «Сплата податків» та «Вирішення проблем щодо неплатоспроможності». Ці «вузькі» місця спричиняють певні проблеми, які гальмують розвиток вітчизняного малого бізнесу та потребують вирішення із застосуванням інструментів державної регуляторної політики за певними напрямами.

Однак, системна робота в цьому контексті потребує формування відповідних планів та програм з конкретизацією заходів за кожним з напрямів та визначення джерел фінансування, що складає перспективи подальших досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Діяльність суб'єктів великого, середнього, малого та мікропідприємництва за 2020 рік. За ред. М. Кузнецової. Київ. Державна служба статистики України, 2021. 119 с.
2. UNCTAD. Enterprise development. URL: <https://unctad.org/topic/enterprise-development> (дата звернення 02.08.2022)
3. Baumol W. J. Formal Entrepreneurship Theory in Economics: Existence and Bounds. *Journal of Business Venturing*. 1993. Vol. 8. P. 197–210.
4. Hebert R.F., Link A.N. In Search of the Meaning of Entrepreneurship. *Small Business Economics*. 1989. Vol. 1. P. 39–49.
5. Stopford J.M., Baden-Fuller C.W.F. Creating Corporate Entrepreneurship. *Strategic Management Journal*. 1994. Vol. 15. P. 521–536.
6. Beauregard R., Lopez J. A., Spiegel M. M. Small Business Lending during COVID-19. *Research from the Federal Reserve Bank of San Francisco*. 2020. November, 23. URL: <https://www.frbsf.org/economicresearch/files/el2020-35.pdf> (дата звернення: 18.08.2022).
7. Бутенко А., Войнаренко М., Ляшенко В. Модернізація механізмів розвитку малого та середнього бізнесу: монографія. Донецьк : НАН України, Ін-т економіки промисловості, 2011. 326 с.
8. Варналій З. С., Кузнецова І. С. Державна регуляторна політика у сфері малого підприємництва. Київ : Інститут економічного прогнозування, 2002. 104 с.
9. Криштоф Н. Сприяння розвитку малого та середнього підприємництва в Україні: роль держави. *Вісник НАДУ при Президенті України (Серія «Державне управління»)*. 2017. № 2.
10. Мареніченко В. В. Механізми реалізації державного регулювання якісного розвитку малого та середнього бізнесу в Україні : дис. ... канд. держ. упр.: 25.00.02 / Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет. Дніпро, 2017. 255 с.
11. Поліщук Г. Державне регулювання у сфері малого підприємництва: оцінка ефективності. *Ефективність державного управління*. 2017. № 4 (53). С. 208–217.
12. Чередниченко Г.А. Механізм державного регулювання підприємницької діяльності в Україні та напрямки його вдосконалення. *Economics and management: problems of science and practice: Collection of scientific articles*. Nürnberg: Verlag SWG imex GmbH. 2014. Vol. 1. P. 162–167.
13. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні : Закон України № 4618-VI від 02.03.2012 р. URL:<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17> (дата звернення: 02.08.2022).
14. Про схвалення Стратегії розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020: Проект розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.05.2017 № 504-р. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/504-2017-r#Text> (дата звернення: 02.08.2022).
15. Про схвалення Концепції Загальнодержавної програми розвитку малого і середнього підприємництва на 2014 – 2024 роки : Розпорядження Кабінету Міністрів України № 641-р від 08.08.2013 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/641-2013-p> (дата звернення: 02.08.2022).
16. Деякі питання реалізації Стратегії розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року: Розпорядження КМУ. № 292-р від 10.05.2018. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=ukUA&id=ed4b3e26-1ec5-457e-b4b0-0619511f7e74&tag=SpriianniaRozvitkuPidpriemnitstva> (дата звернення: 02.08.2022).
17. Огляд реалізації Стратегії розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року. URL: <https://www.me.gov.ua> (дата звернення: 12.08.2022).
18. Doing Business 2015. URL: <https://www.doingbusiness.org/en/reports/global-reports/doing-business2015> (дата звернення: 12.08.2022).
19. Economy Profile of Ukraine. *Doing Business 2020*. URL: <https://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/country/u/ukraine/UKR.pdf> (дата звернення: 12.08.2022).

REFERENCES:

1. Kuznetsova M. (2021) Diialnist subiektiv velykoho, serednoho, maloho ta mikropidpriemnytstva za 2020 rik [Activities of large, medium, small and micro enterprises for 2020]. Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, 119 p. (in Ukrainian)
2. UNCTAD (2022) Enterprise development. Available at: <https://unctad.org/topic/enterprise-development> (accessed August, 02 2022).
3. Baumol W. J. (1993) Formal Entrepreneurship Theory in Economics: Existence and Bounds. *Journal of Business Venturing*, vol. 8, p. 197–210.

4. Hebert R. F., Link A. N. (1989) In Search of the Meaning of Entrepreneurship. *Small Business Economics*, vol. 1, p. 39–49.
5. Stopford J. M., Baden-Fulle, C.W.F. (1994) Creating Corporate Entrepreneurship. *Strategic Management Journal*, vol. 15, p. 521–536.
6. Beauregard, R., Lopez J. A. & Spiegel M. M. (2020). Small Business Lending during COVID-19. *Research from the Federal Reserve Bank of San Francisco*. November, 23. Available at: <https://www.frbsf.org/economicresearch/files/el2020-35.pdf> (accessed August, 18 2022).
7. Butenko A., Voinarenko M., Liashenko V. (2011) Modernizatsiia mekhanizmiv rozvytku maloho ta serednoho biznesu: monohrafiia [Modernization of small and medium business development mechanisms: monograph]. Donetsk: NAN Ukrainy, In-t ekonomiky promyslovosti, 326 p. (in Ukrainian)
8. Varnalii, Z. S. & Kuznietsova I. S. (2002). Derzhavna rehuliatorna polityka u sferi maloho pidpriemnytstva [State regulatory policy in the sphere of small business]. Kyiv: Instytut ekonomichnoho prohnozuvannia, 104 p. (in Ukrainian)
9. Kryshtof N. (2017) Spryannia rozvytku maloho ta serednoho pidpriemnytstva v Ukraini: rol derzhavy [Promoting the development of small and medium-sized enterprises in Ukraine: the role of the state]. *Visnyk NADU pry Prezydentovi Ukrainy (Seriiia «Derzhavne upravlinnia»*, no 2.
10. Marenichenko V. V. (2017) *Mekhanizmy realizatsii derzhavnogo rehuliuвання yakisnoho rozvytku maloho ta serednoho biznesu v Ukraini: dys. ... kand. derzh. upr.* [Mechanisms of implementation of state regulation of qualitative development of small and medium-sized businesses in Ukraine: PhD Dissertation], Dnipro, 255 p. (in Ukrainian)
11. Polishchuk H. (2017) Derzhavne rehuliuвання u sferi maloho pidpriemnytstva: otsinka efektyvnosti [State regulation in the sphere of small business: evaluation of effectiveness]. *Efektivnist derzhavnogo upravlinni*, vol. 4 (53), pp. 208–217. (in Ukrainian)
12. Cherednychenko H. A. (2014) Mekhanizm derzhavnogo rehuliuвання pidpriemnytskoi diialnosti v Ukraini ta napriamky yoho vdoskonalennia [The mechanism of state regulation of entrepreneurial activity in Ukraine and directions for its improvement]. *Economics and management: problems of science and practice: Collection of scientific articles*. Nürnberg: Verlag SWG imex GmbH, vol. 1, pp. 162–167. (in Ukrainian)
13. Verkhovna Rada of Ukraine (2012) Zakon Ukrainy «Pro rozvytok ta derzhavnu pidtrymku maloho i serednoho pidpriemnytstva v Ukraini» [On the development and state support of small and medium-sized enterprises in Ukraine] vid 02.03.2012, no 4618-VI. Available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17> (accessed August, 02 2022).
14. Cabinet of Ministers of Ukraine (2017) Proekt rozporiadzhennia «Pro skhvalennia Stratehii rozvytku maloho i serednoho pidpriemnytstva v Ukraini na period do 2020» [Draft order «On the approval of the Strategy for the development of small and medium-sized enterprises in Ukraine for the period until 2020»] vid 24.05.2017, no. 504-p. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/504-2017-p#Text>. (accessed August, 02 2022).
15. Cabinet of Ministers of Ukraine (2013) Rozporiadzhennia «Pro skhvalennia Kontseptsii Zahalnoderzhavnoi prohramy rozvytku maloho i serednoho pidpriemnytstva na 2014–2024 roky» [On the approval of the Concept of the National Program for the Development of Small and Medium Enterprises for 2014-2024] vid 08.08.2013, no. 641-p. Available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/641-2013-p>. (accessed August, 02 2022).
16. Cabinet of Ministers of Ukraine (2018) Rozporiadzhennia «Deiaki pytannia realizatsii Stratehii rozvytku maloho i serednoho pidpriemnytstva v Ukraini na period do 2020 roku» [Some issues of implementation of the Strategy for the development of small and medium-sized enterprises in Ukraine for the period until 2020] vid 10.05.2018 № 292-p. Available at: <https://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=ukUA&id=ed4b3e26-1ec5-457e-b4b0-0619511f7e74&tag=SprianniaRozvitkuPidpriemnytstva> (accessed August,02 2022).
17. Ministry of Economy of Ukraine (2021) Ohliad realizatsii Stratehii rozvytku maloho i serednoho pidpriemnytstva v Ukraini na period do 2020 roku [Overview of the implementation of the Strategy for the Development of Small and Medium Enterprises in Ukraine for the period until 2020]. Available at: <https://www.me.gov.ua> (accessed August,12 2022).
18. World Bank (2016) *Doing Business 2015*. Available at: <https://www.doingbusiness.org/en/reports/global-reports/doing-business-2015> (accessed August,12 2022).
19. World Bank (2021) *Economy Profile of Ukraine. Doing Business 2020*. Available at: <https://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/country/u/ukraine/UKR.pdf> (accessed August,12 2022).